

Veluws wild steekt veiliger over met behulp van gedragsinterventies

Effectieve gedragsgerichte aanpak stimuleert automobilisten zich aan de adviessnelheidslimieten te houden voor een veiligere omgeving voor mens en dier

Ron Ghijssen, andc – behaviour meets design

Merel Peters, andc – behaviour meets design

Kyron Olmeijer, Dijksterhuis & van Baaren

Samenvatting (100 woorden)

In de natuur in Gelderland vinden jaarlijks duizenden aanrijdingen met (grof)wild plaats. Dit gebeurt mede door hard rijdende automobilisten die zich niet bewust zijn van het gevaar van overstekende dieren. In samenwerking met Provincie Gelderland en gedragsbureau Dijksterhuis & van Baaren heeft creatief gedragsbureau andc een set aan gedragsinterventies ontwikkeld om automobilisten hun snelheid te laten minderen. Zowel op korte als op lange termijn blijken gedragsinterventies - de dynamische boodschap in het bijzonder - effectief in gebieden met een hoger risico op wild, waardoor de kans op wildaanrijdingen afneemt.

Inleiding

De natuur in Gelderland floreert, met een groeiend aantal wilde dieren. Een mooi fenomeen, maar helaas brengt dit ook een verhoogd risico op ongevallen met wilde dieren met zich mee. De kans op een slechte afloop voor het dier is groot, maar ook de kans op materiële schade en een ernstige afloop voor de bestuurder is aanzienlijk. Vooral tijdens bepaalde periodes, op specifieke tijdstippen en op bepaalde locaties, is het risico op aanrijdingen met wild groter. Denk aan de ochtend- en avondschemering, en de overgang naar winter- of zomertijd.

In het verleden heeft de Provincie Gelderland diverse maatregelen genomen door de infrastructuur aan te passen en het gedrag van wilde dieren te beïnvloeden. Voorbeelden hiervan zijn het plaatsen van waarschuwingsborden, wildroosters en zwijnverdwijnblokken. Toch blijkt er meer nodig om het probleem tegen te gaan.

Vaak schatten automobilisten het risico dat zich langs de wegen in de bossen dieren bevinden te laag in. Ondanks de aanbevolen snelheidslimieten, rijden zij vaak te hard en zijn ze zich niet altijd bewust van het risico van dieren langs de wegen. Daarom wil de provincie Gelderland graag meer nadruk leggen op het gedrag van weggebruikers. Naar aanleiding van deze behoefte hebben creatief gedragsbureau andc en gedragsbureau Dijksterhuis en Van Baaren een gedragsgerichte aanpak, inclusief interventies, ontwikkeld, om weggebruikers aan te moedigen zich aan de aanbevolen snelheidslimieten te houden.

Aanpak

Het negeren van de maatregelen door automobilisten en hun gebrek aan bewustzijn van het risico van dieren langs de weg vormt een bedreiging voor de verkeersveiligheid en het welzijn van dieren. Vooral wanneer het dagelijkse ritme van mensen verandert met de overgang naar zomer- of wintertijd, terwijl dat van dieren onveranderd blijft, worden de risico's nog groter.

Het gedragsonderzoek van Dijksterhuis en Van Baaren toont aan dat er verschillende redenen zijn waarom weggebruikers zich niet aan de adviessnelheid houden. Ten eerste is er vaak onduidelijkheid over de adviessnelheid en het nut ervan, mede door variërende verkeersregels op verschillende locaties. Bovendien is het voor veel weggebruikers gebruikelijk om 80 km/u te rijden, vooral wanneer zij vertrouwd zijn met de omgeving. Het risico op aanrijdingen met wild wordt als laag ervaren, voornamelijk als weggebruikers hier nog geen ervaring mee hebben.

De gedragsstrategie

Om op deze verschillende factoren in te spelen, is een gedragsstrategie ontwikkeld waarin de volgende punten terugkomen:

Trekt de aandacht en geef handelingsperspectief

Het gedrag dat van automobilisten wordt gevraagd, is niet volledig duidelijk. Daarom is het van belang om het gewenste gedrag in de risicogebieden heel helder te communiceren en dit te herhalen. Het eenmalig communiceren van de adviessnelheid is niet voldoende. Door weggebruikers steeds te herinneren aan de adviessnelheid, wordt de kans vergroot dat zij dit waarnemen en zich eraan houden.

Baken de risicogebieden af

Om deze risicogebieden extra te laten opvallen, moet het risicogebied afgebakend worden. Zo wordt voor automobilisten duidelijk in welk gebied welk gedrag van hen wordt gevraagd.

Verhoog de risicoperceptie

Daarnaast is het - gezien de lage risicoperceptie - belangrijk om de risicoperceptie te verhogen. Hoe accurater het advies, hoe geloofwaardiger men het advies vindt, hoe groter de kans dat men zich eraan houdt.

Gedragsinterventies

Om het gedrag te veranderen, is het belangrijk om te communiceren op de plek waar het gedrag zich voordoet. Op basis van de gedragsstrategie heeft creatief gedragsbureau andc een concept ontwikkeld met bijbehorende gedragsinterventies. Deze gedragsinterventies zijn geplaatst in de risicogebieden op de Veluwe. De set aan gedragsinterventies bestaat uit een welkomstzuil, dynamisch scherm, mottobord, silhouetten en een afsluitingszuil.

Het concept

Om te voorkomen dat de ontvangers van de boodschap weerstand voelen tegen de afzender, is ervoor gekozen om de boodschap vanuit de dieren zelf te communiceren. Dieren zijn doorgaans geliefd bij mensen en krijgen op deze manier een stem die ze in werkelijkheid niet hebben. Bovendien trekt het communiceren vanuit dieren extra aandacht. Het risicogebied wordt geframed als 'het rijk van de dieren'.

Welkomstzuil

Bij het betreden van het risicogebied passeren weggebruikers eerst een welkomstzuil. Deze zuil markeert het begin van het risicogebied doordat dieren uit het rijk de weggebruiker verwelkomen. Op deze manier is de weggebruiker als het ware te gast in het gebied. Deze aanpak is vanuit gedragsperspectief belangrijk, omdat mensen zich minder anoniem voelen en eerder geneigd zijn het gewenste gedrag te vertonen wanneer ze zich ergens te gast voelen. Door op het welkomstbord ook de aanbevolen snelheid aan te geven, wordt de weggebruiker duidelijk gemaakt welk gedrag er van hem wordt verwacht.

Dynamische boodschap

Na het passeren van de welkomstzuil krijgen weggebruikers een dynamische boodschap te zien. Op basis van data – verkregen door Provincie Gelderland – wordt de kans op overstekend wild in minuten op een zelfvoorzienend scherm weergegeven. Het aantal minuten dat op het scherm wordt getoond, varieert afhankelijk van het tijdstip van de dag. Doordat deze tijd op afstand en automatisch wordt aangepast, wordt het risico op mogelijke overstekende dieren inzichtelijk gemaakt, wat de perceptie van het risico versterkt.

Mottobord

De adviessnelheid die op de welkomstzuil wordt getoond, wordt nog eens herhaald op het mottobord. Deze herhaling zorgt ervoor dat de weggebruiker vaker wordt blootgesteld aan het gewenste gedrag. Door het edelhert - als opvallend wild - springend af te beelden richting de weg, wordt ook de perceptie van het risico verhoogd. De term "wild veilig oversteken" is een speelse woordspeling die de aandacht van de weggebruiker trekt.

Silhouetten

Om weggebruikers bewust te maken van de mogelijkheid dat wild daadwerkelijk kan oversteken, zijn in het risicogebied silhouetten geplaatst. Deze silhouetten zijn gepositioneerd richting de weg, waardoor het gevoel wordt versterkt dat dieren de weg kunnen oversteken. De silhouetten trekken de aandacht en verhogen tegelijkertijd de risicoperceptie.

Afsluitingszuil

De set aan interventies sluit af met afsluitingszuil. De wilde dieren zeggen de automobilisten gedag, waardoor het einde van het risicogebied wordt gemarkeerd. Op het bord wordt duidelijk dat de adviessnelheid van 60 km/u niet meer geldt. Het is belangrijk om het gebied

op deze manier af te bakenen, omdat het duidelijk stellen van grenzen het gewenste gedrag kan stimuleren.

Resultaten

Om de impact van de interventies te bepalen, is gemeten wat het effect van de interventies op de snelheid van automobilisten (in km/u) is. De metingen zijn uitgevoerd op drie verschillende wegen: de N224, de N795 en de N797. Dit zijn alle drie 80 km/u-wegen, maar hebben alle drie een adviessnelheid van 60 km/u.

Onderzoeksopzet

Om de effecten van verschillende onderdelen van de interventies inzichtelijk te maken, kozen we voor een onderzoeksopzet waarbij per N-weg een andere combinatie van middelen werd ingezet. De N224 was de enige waar de gehele set aan interventies werd toegepast. Op de N795 waren alle interventies behalve het dynamische bord geïmplementeerd, de N797 diende als controlelocatie waarbij geen interventies waren toegepast.

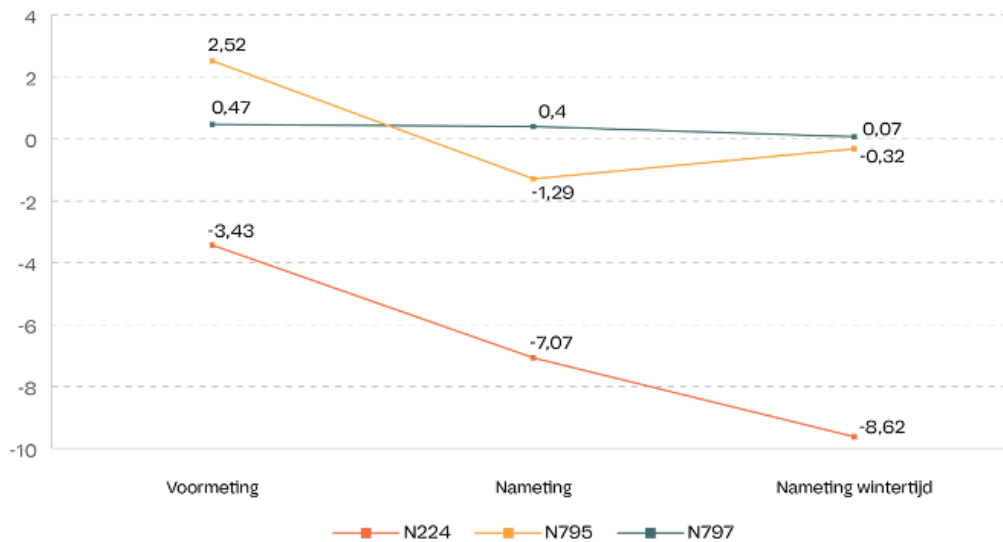
Metingen

Na een voormeting en twee nametingen - één meting voor en één meting na het verzetten van de klok naar wintertijd - werden de resultaten inzichtelijk. De interventies hadden daadwerkelijk effect. Op de twee wegen waar de interventies zijn geplaatst, was een verlaging in snelheid te zien.

- Op de N442 (alle interventies) reden automobilisten op korte termijn gemiddeld 3,64 km/u zachter. Op lange termijn reden ze gemiddeld zelfs 5,19 km/u zachter.
- Op de N795 (alle interventies behalve de dynamische boodschap) daalde de gemiddelde snelheid op korte termijn 3,81 km/u en op lange termijn 2,84 km/u.
- De snelheid op de controlelocatie (N797) bleef nagenoeg gelijk.

Uit de resultaten is op te maken dat de interventies duidelijk effect hadden op de snelheid van automobilisten, waarbij de dynamische boodschap cruciaal bleek om de snelheid op lange termijn te verlagen.

Gemiddelden $P < .001$

Aanbevelingen

Bij het implementeren van de interventies is het belangrijk om in ieder geval het gebied af te bakenen met een welkomst- en afsluitingszuil en een dynamisch scherm in te zetten. Deze interventies blijken essentieel om effectief te zijn in deze situatie. Om habituatie te voorkomen, is het raadzaam om de interventies alleen tijdens het risicoseizoen in te zetten, om het effect zo hoog mogelijk te houden. Door de interventies jaarlijks terug te plaatsen, kan herhaling van het gewenste gedrag worden bevorderd. Bovendien kunnen de interventies waar mogelijk worden gekoppeld aan een grotere campagne die zich richt op de waarden en identiteit van automobilisten uit de omgeving, om zo een sterke verbinding te creëren tussen het gedrag en automobilisten uit de omgeving.

Conclusie

De gedragsgerichte aanpak was aangetoond effectief in het verminderen van het risico op wildaanrijdingen. Door gerichte interventies en duidelijke communicatie kunnen automobilisten worden gestimuleerd om zich aan de adviessnelheidslimieten te houden en zo een veiligere omgeving te creëren voor zowel mens als dier.